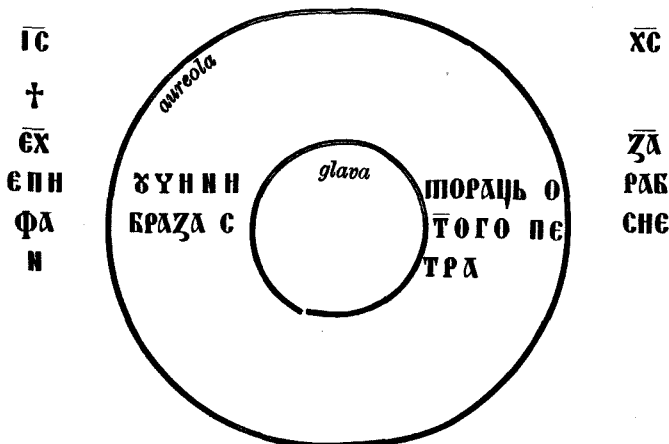

redove četvrt metra daleko jedna od druge, te mal ne svaka je žara nad sobom nosila pomanju žaru i zdjelicu položenu na način poklopca. Bez časa časiti, zamolismo g. Jalića, da nas prati do svoje zemlje, i da nam priskrbi nekoliko težaka, po kojih bi pokušaj namah obaviti mogli. Jalić rado pogodi našoj želji. Uz prvo odkapanje zemlje sa strane pomenute ceste pokaza se jedna žara, a do mala još tri druge, ali i ovdje kao u Trešerovcu sve četiri odoše u sjaset komada ne s vlažnosti zemljišta, dali s toga, što je njegda uprav tuda polazila pomenuta cesta. Dalje nije se kopati moglo za sada radi žita, koje se na onom zemljištu bujno razvijalo. U jeseni i ovdje ćemo radnju nastaviti, te je nade, da ćemo naći žare u boljem stanju, pošto ovo grobje leži na visočini.

Na južnom obronku ove visočine nalazi se otvor jedne špilje; u koju se lasno ulazi. Ima po sriedi veliku okrugljastu dvoranu (promj. 7 m.) veoma nisku, dva hodnika i jednu provalu nizbrdo. Dali smo kopati u sried dvorane i u jednom hodniku. U hodniku, gdje je pazio g. Iv. Muha ozaljski učitelj, bje nadjen 1 m. duboko zub od *Ursus Spelaeus*; dočim u dvorani ilovača zapremala je do 1.50 m. duboko, zatim pržina 0.30, pak debeli pjesak 0.20, a napokon živac kamen. Ovdje će po našoj molbi nastaviti kopanje pomenuti g. Muha.

S. Ljubić.

Starobosanski nadpisi u Stonu.

Svadja se: IC XC † Є(ромона)х Єпифан ѡУННН пораць образа (не)того Петра за(фланы) раб снє. Cita se: *Jesus Hristos † Jeromonah*

Epifan učini torac obraza svetoga Petra zafalan rab sie. Bassoriliev vis. 0.80 m., šir. 0.40 m. Ovaj je bassoriliev ugrađen u čošku triema kod Gospe Navještenja u polju Stonjskomu (Veliki Ston), te predstavlja sv. Petra, a puk ga i dan danas nazivlje *svetijem Petrom grčkijem*. Svetac je prestatvljen pod bradom u *ciellini pogleda* t. j. sprieda. Drži knjigu pritisnutu na prsima, a ruke isto primičene na prsima. Na lievoj su mu ruci obješeni ključ, a na knjizi su tri krsta. — Obučen je u dolami (*rasi*), pa je naslonjen kao na stolu, te se vidi iza stola potez na način čizmarskoga noža razito položena. Opasan je pasom. Nadpis je stranom na dva okrajka, a stranom oko osienke (vienca). U rieči *επιφαν* je *επ* u svezi, a *φ* je osobita oblika. U rieči je *μοραϋς* u svezi *αυ*, te bi se moglo čitati i *μοροϋς*, a *ς* okrenuto je s naopaka. Ovdje rieč *μοραϋς* znači osienka (aureola), te dolazi od *tor*. — Bassoriliev je do vrh koljena, pa neznam jeli kadgod bio svršen. Spada srednjoj ruci radje, da nerečem nižoj, ali se osvrćem na dobu propadanja, pa mu i dajem to mjesto. Po veoma mučnijem slovima i po slogu spada davnoj dobi, te se skromno usudjujem procieniti ga kao zlamenitu našu epigrafičnu starinu. — Još u polovici 10. stoljeća spominje se Ston pod imenom τὸ Στραγγὼν kao jedan od gradova slovenske kneževine Huma. U to je doba bio Ston i glavno mjesto istoimene humske župe (Stantania), koja je obuhvaćala sav Peljesac (Stonski Rat). Početkom 13. stoljeća osnuje sv. Sava biskupiju u Stonu za humsku zemlju. U Stonu je bez dvojbe bilo i više staroslovenskijeh spomenika, ali su kroz toliko viekova izčezli. U dekanskomu su uredu u Stonu do tri knjige napisane liepom gotičicom na pergameni. Prvoj je naslov: »In nom̄ne dom̄ni Incipt — stana confratrn̄tatis. — data p reverēdū prēm — vicariū fratrem blasi — um. vicariū bosne: — ano dō M. CCCC. XXVII°.«

U spomenutoj je knjizi negdje po sriedi sljedeća starobosanska listina:

Ва име исѣ^о хрису^о
 ко. ми братиа ко
 и молимо оца ви
 кара да би насъ по
 любви и милосръ
 дие буннио да
 будемо како привезани къ
 брати неговн ljubaviju и д

Čita se:

Va ime Isū Hristo-
 vo. Mi bratija ko-
 i molimo oca vi-
 kara da bi nas po-
 ljubio i milosr-
 dije učinio da
 budemo kako privezani k
 brati negovi ljubaviju i d-

обрине уноженнемъ · ꙗ́ко би съ
 мо ми · могли · і оше веће ·
 него сьмо · досли били · мо
 лимо ѿца викара да обла
 стию кою има ѿ бога и ѿ
 ѿца папе · да нас придружи
 къ брати сконѡи да бждемо
 дѡници и молитехъ и и
 мсахъ · нѣхъ како и нѡ бл
 ижство братіе · и нѣхъ
 мртвѣхъ дѣше да бждемо
 ници и молитехъ · и и мсахъ
 и вашнѣхъ мртвѣхъ дѣше · и ѡ
 нѡ намѣштво ꙗ́ко бждемо къ
 пити меѣхъ собоме да се —
 бжде ѡбратити на добро зъ
 гокоромъ ѿца кѣѣда стон
 скога · и гвардиана · али бж
 де потрѣба убозиме · али бж
 де потрѣба цркви · на ꙗ́ко при
 стане већа страна ѿ браць
 тва на то да се има ѡбрат
 ити · згокороме ѿца кѣѣтод^а
 и гвардиана · и нѣхъ братіе ·
 кога би они к себи пртег
 нѣли · и ѡкон брацтво да ни
 когаде не моремо прѣяти
 безъ коле кѣѣтодѡе · и гвар
 дианове · ако би се тко на
 шаѡ меѣхъ нами тѣо би се
 не складоу с нами и ѡкон
 брацтво да му моремо смр
 сити нѣме негово и листѣ би
 каровѣ · а тои ѡнимѡ да си
 смо веће слуге и гнѣ бога ·
 и блаженѡга свѡга Франъ
 ѡеска · и да нам се любавь
 умножи къ рѣду свѡтога
 Франъѡиска :

obrime činijenijem . što bi s-
 mo mi . mogli . i ošte veće .
 nego smo . dosli bili . mo-
 limo oca vikara da obla-
 stij koju ima od Boga i od
 oca pape . da nas pridruži
 k brati svoioi da budemo
 dionici u molitvah i u
 misah . nih kako i ino bl-
 ižistvo bratije . i nših
 mrtvih duše da budu dio-
 nici u molitvah i u misah
 i vaših mrtvih duše . i o-
 no namuštvō što budemo ku-
 piti megju sobome da se
 bude obraćati na dobro z-
 govorom oca kuštoda ston-
 skoga . i gvardijana . al. bu-
 de potriba ubozime . ali bu-
 de potriba crkvi . na što pri-
 stane veća strana od bract-
 va na to da se ima obrat-
 iti . zgovorome oca kuštoda
 i gvardijana . i ine bratije .
 koga bi oni k sebi priteg-
 nuli . u ovoi bractvo da ni-
 kogare ne moremo prijati
 bez vole kuštodove . i gvar-
 dijanove . ako bi se tko na-
 šao medju nami tko bi se
 ne skladao s nami u ovoi
 bractvo da mu moremo smr-
 siti ime negovo u listu vi-
 karovu . A toi činimo da si
 smo veće sluge u Gnā Boga .
 i blaženoga svtoga Fran-
 česka . i da nam se ljubav
 umnoži k redu svetoga
 Franciška :

U rečenoj je knjizi iza spomenute listine napisano drugačijem gotičkijem slovima: »Io Pre Illia d' Mat — h°. Scobali o schrito — li sop°. d' XII, capito — l d' l Año salu — atoris nri. — M·D·L — XII Ha« — Knjiga je bez dvojbe prije napisana, a to se vidi po latinskomu uvodu. Pop je Ilija možda prepisao spomenuto XII. poglavlja ili je samo štogod nadostavio, jer nije čitava knjiga pisana jednakijem rukopisom. Poglavlja su složena u *municipalnoj talijanštini*, al u slovinskomu duhu, jer su imena čisto navedena u našem jeziku.

Druga je knjiga krasno vezana. Na koricama joj je sprieda *Gospa od začeca* (bassoriliev od srebra), a straga *Sv. Vlaha*. Na krajevima su udarena četiri angjela.¹

Treća je knjiga *bratovštine Sv. Vlaha*. Ovako započimlje: »In Xpi noie. Anno — Dni 1560. adi. 15 di — maggo.«

II.

·//··XX CHMON

·Ā

Svadja se: (еромон)ах снмон .а. Cita se: Jeromonah Simon M. Ulomak dug 0.80 m., vis. 0.10 m. Ovaj je ulomak ugradjen u ćošku triema kod *Gospa Navještenja* u polju Stoujskomu. XX je u svezi. Slovo M osobito je starinskoga oblika. Ā je udareno po sriedi ispod spomenute dvije rieči, te se očito vidi, da prije i poslije toga slova nije bilo ništa ukresano, pa se s toga usudjujem, da ga uzmem za broj M. Slova nijesu duboko ukresana. Ulomak je od glinenca, te rek bi, da to nije bio nadgrobni spomenik, nego kakva druga uspomena u kakvoj crkvi. Svakako, svaki je spomenik starobosanski u Stonu drevan, jerbo god. 1933 srbski car Stefan odpusti dubrovačkoj

¹ Knjiga ovako započimlje: „In Xpi nomine. Amen. Anno domini. Millessimo trescentesimo octogessimo nono. Indictione duodecima die tertio della messa de octombrio. — Sie sacrata la giescia alla laude de mis. domine dio. et della sua pretiosissima et sanctissima madre, Beatissima Virgine Maria. et de tyti li sancti esse li ad honore del beatissimo et sanctissimo Micholao honorando pontifico e nescouo e padre delli Christiani et delli orphani. In la qual giescia habitano li frati minori dello ordene del beatissimo et sanctissimo Francisco in Stagno. la qual giescia fo sacrata dal Arciuescouo de ragusia, per nome frater Andrea dello ordene delli predicatori.“ *Omis.*

republici Ston i Rat, a republika je tamo slala frančeskanе, koji su gledali iz petnjijeh žila, da iskorijene bogumilsko, pa dakako i istočni obred.¹ Vid Vuletić-Vukasović.

¹ Nije s gorega, da navedem kako je i zašto je Dubrovačka republika uvela frančiskanski red u svoju državu, a to po djelu O. Dolci (str. 22) *Monumenta Historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum*: „Cum enim accederunt nova Loca Urbi Rhacusinae haeresi et schismate infecta, Catholicisque Sacerdotibus destituta, quid comodius, opportuniusque, quam in iis sedem *Bosnensibus* dare? Ideo ipsis primum anno 1393. Umblae Conventus sub invocatione Visitationis B. Virginis ad IV. a Rhacusina Urbe lapidem est adtributus; datum deinde anno 1399. Slanense Caenobium D. Hieronymo Sacrum. Hae itaque Domus una *cum Stagnensi Cenobio* ad haec tempora nequidquam ad nostram Rhacusinam Custodiam spectauere (quod dicemus etiam inferius de Canalensi Conuentu) ejusque loca fuere sequentia octo. I. Ragusii. II. Duratii. III. Dulcinii. IV. Cathari. V. Scuttari. VI. Antibari. VII. Daxae. VIII. Corzulae. Hoc prorsus ordine circa annum 1397. a Bartolomaeo Pisano referuntur in Libro Conformitatum Fructu XI. fol. CX.

Starobosanski nadpisi u Hercegovini.

I.

ДО	ДРО	Ao aro
АСЕ ЛЕЖИ		Ase leži
ДОБРА ЖЕ		dobra že-
НА СТАНА		na Stana
ЌЂРЕНОВА		Gjurenova
ЗАЧУЕ		zasiče
ДЕ□НЪА		Devigja (?)
ПИШЕ О		piše .

Ploča vis. 1.62, šir. 1.12, deb. 0.32 m. U vrh ploče je ruža. Ovaj je nadpis na Boljunima (vidi dopis na str. 87, g. 1884). Zlamenita su početna slova u nadpisu, te mi je to do sada cigli primjer u nadpisima u Hercegovini. U rieči ДОБРА osobita je oblika Д, a tako З u rieči ЗАЧУЕ i Д u rieči ДЕ□НЪА. Nješto mi se čini čudnovata rieč ДЕ□НЪА, pa ju donšam *kako je na ploči*, te se ne-usudjem ovako razdieliti ju ДЕ□Н Ъ А = Devi ja a(se).